

HC 5A, 30-09-2019, Burgerlijk recht: verbintenissenrecht

Vandaag staat artikel **6:74 BW** centraal (**tekortkoming in de nakoming**) en in het college hierna is dit artikel **6:162 BW (onrechtmatige daad)**. De nakoming van de overeenkomst wordt besproken en wat de gevolgen zijn wanneer de overeenkomst niet wordt nagekomen. Bovendien worden **verbintenissen uit de wet besproken**.

Lastige vragen voortgangstoets

1. De dertienjarige Maarten is een enthousiast muntenverzamelaar. Zijn ouders moeten niets van deze geldverslindende hobby weten en verbieden hem nog langer munten aan te schaffen. Enige tijd later biedt de lokale muntenhandelaar Chris voor € 500 een bijzondere munt aan Maarten aan. Maarten koopt de munt van Chris. Deze koopovereenkomst is nietig. Dit is onjuist, er is sprake van een minderjarige en die zijn onbekwaam. Er zijn uitzonderingen op, maar in dit geval is er sprake van een groot bedrag en geen toestemming van zijn ouders. De overeenkomst is echter niet nietig, maar vernietigbaar;
2. Het aanbod tot schenking van €25.000 is een eenzijdige overeenkomst. Dit is onjuist, de schenking is hier een eenzijdige overeenkomst, maar het aanbod, waar het in deze vraag over gaat, is dat niet;
3. Er zijn meerdere personen nodig om een eenzijdige overeenkomst tot stand te brengen. Dit is juist, dat geldt ook voor eenzijdige overeenkomsten, er moet namelijk aanvaarding van het aanbod zijn (bijvoorbeeld een schenking);
4. Iemand die op grond van artikel 1:378 BW onder curatele is gesteld, is voor zover de wet niet anders bepaalt beschikkingsonbevoegd. Dit is onjuist, er is sprake van onbekwaamheid, geen onbevoegdheid. Onbekwaamheid is in het algemeen het onbekwaam zijn voor alle rechtshandelingen, terwijl onbevoegdheid maar voor een klein deel geldt.

Overeenkomstenrecht

Normaal gesproken gaan verbintenissen teniet zodra ze nagekomen of verrekend worden. **Nakomen** is de standaard manier, er zijn echter veel meer manieren. In het geval van niet nakoming zijn er verschillende varianten, er kan compleet niet nagekomen zijn, niet geheel, niet tijdig of niet juist. Er is dan sprake van **tekortkoming**. Er is een belangrijk onderscheid te maken bij tekortkoming. Een verbintenis kan namelijk de verplichting hebben tot het behalen van een bepaald resultaat, de **resultaatsverbintenis**, maar er bestaat ook een verbintenis waarin wordt verplicht dat er een bepaalde mate van inspanning moet worden geleverd, de **inspanningsverbintenis**. Bij de eerste zal er dus sprake zijn van tekortkoming wanneer het resultaat niet voldoet aan de eisen, terwijl tekortkoming bij de tweede inhoudt dat er bijvoorbeeld niet voldoende werk is verricht. Als een resultaat niet intreedt, is dit relatief makkelijk te bewijzen. Bij een inspanningsverplichting is dit echter moeilijker, er is hier namelijk geen sprake van een feit, maar van bijvoorbeeld een mening. Resultaatsverbintenissen en inspanningsverbintenissen kunnen door elkaar lopen.

Artikel 6:74 lid 1 BW luidt als volgt: “**Iedere tekortkoming** in de nakoming van een verbintenis verplicht de schuldenaar de **schade** die de schuldeiser **daardoor** lijdt te vergoeden.” Deze zin eindigt met een komma, niet met een punt. De reden daarvoor is dat er uitzonderingen zijn. De schuldenaar hoeft niet altijd de schade van de schuldeiser te vergoeden, dit is echter wel de hoofdregel.

Overmacht vult de zin van artikel 6:74 BW aan, na de komma staat namelijk “tenzij de tekortkoming de schuldenaar niet kan worden toegerekend”. Er is dus in eerste instantie sprake van **wanprestatie**,

tenzij de schade niet in de schoenen van de schuldenaar geschoven kan worden. Ze zijn complementair aan elkaar, er kan geen sprake zijn van overmacht én wanprestatie tegelijk.

Wanneer kan de schade aan de schuldenaar worden toegerekend? Daar is één basisartikel voor, artikel **6:75 BW**. Ten eerste is er sprake van wanprestatie zodra het de **schuld** van diegene is, dat is vanzelfsprekend. Er wordt dan ook niet gekeken naar de ernst van de schuld. Bovendien kan er door de wet tekortkoming worden toegerekend op twee manieren. De eerste staat in artikel **6:76 BW** en betreft het volgende: er is **risicoaansprakelijkheid**; er wordt iemand iets toegerekend op gelijke wijze alsof hij/zij het zelf heeft gedaan, terwijl er hier sprake is van de schuld van een **hulppersoon**. Een voorbeeld hiervan is zodra een werknemer iets kapot maakt, de werkgever is dan aansprakelijk ondanks het feit dat hij/zij er niets aan kon doen. In **6:77 BW** gaat het niet om hulppersonen, maar om **hulpzaken**. Soms zijn deze apparaten, machines, etc. ongeschikt (ondanks het feit dat niemand dat kon voorzien). Zodra er schade aangegaan wordt door deze zaken, is in beginsel de eigenaar risicoaansprakelijk, tenzij dit onredelijk is. Een voorbeeld hiervan staat in het **arrest Fokker/Zentveld** (HR 5 januari 1968). Ook is er toerekenbaarheid op basis van een **rechtshandeling**. Er wordt dan van tevoren tussen de partijen geregeld dat zodra tekortkoming zich voordoet, dit aan één van beide toegerekend wordt (garantie). **Exoneratie** is een juridische term die veel opgenomen wordt in contracten. Exoneratie sluit aansprakelijkheid juist uit. Bij bewuste roekeloosheid of opzet kan exoneratie niet voorkomen. Ten slotte is er de toerekenbaarheid op basis van een **verkeersopvatting**, dit is een restcategorie. Het arrest dat hierbij gekend moet worden is **Oerlemans/Driessen** (HR 27 april 2001).

Voor de **rechtsgevolgen van wanprestatie** hangt het ervan af of de nakoming nog mogelijk is, of blijvend onmogelijk is. Men heeft het recht om nakoming te vorderen als de **nakoming nog mogelijk** is. In artikel 6:74 lid 2 BW wordt er doorverwezen naar 6:81 e.v. BW, deze gaan over verzuim. Een persoon is in verzuim zodra er een schriftelijke, redelijke termijn, de ingebrekestelling, wordt overgeschreden. De tweede optie is het vorderen van schadevergoeding. Er is aanvullende schadevergoeding, waarin er nog wel wordt nagekomen, maar er daarnaast tevens schadevergoeding geëist wordt. Bovendien kan deze vervangend zijn, de overeenkomst wordt ontbonden en in plaats van de nakoming wordt er enkel schadevergoeding verkregen. Bij het **blijvend onmogelijk** zijn van een nakoming wordt direct schadevergoeding gevorderd, het is hier niet nodig dat een partij eerst in verzuim is.

Bij **overmacht** zijn er ook **rechtsgevolgen**. Er kan geen nakoming of schadevergoeding gevorderd worden, maar wel opschorting of ontbinding. Bij de niet-nakoming van een wederkerige overeenkomst kan er een beroep gedaan worden op **opschorting** (ENAC 6:626 BW), er wordt dan verweerd. Ook op de **onzekerheidsexceptie** kan een beroep gedaan worden (6:263 BW). Daarnaast kan **retentierecht** (3:290 BW) optreden; als iemand een zaak onder zich heeft en die moet afgeven, kan er opgeschort worden in het geval dat de wederpartij ook zijn/haar verplichting opschort. In 6:265 lid 1 BW staat de **ontbinding** vermeldt. Ontbinden is toegestaan zodra er voldoende ernstige tekortkoming is. Dit heeft verschillende gevolgen. Ten eerste is dat, dat er **geen terugwerkende kracht** aan te pas kan komen (6:269 BW). Ten tweede zijn beide partijen **bevrijd van de verbintenissen** (6:271 BW). Als er al voldaan is, is er sprake van **ongedaanmakingsverbintenissen** (6:271 BW).

HC 5B, 01-10-2019, Burgerlijk recht: verbintenissenrecht

Verbindenissen uit de wet

In artikel **6:162 BW** is de **onrechtmatige daad** omschreven en het gevolg dat hieraan verbonden wordt, namelijk schadevergoeding. De niet-nakoming van een verbintenis die toegerekend kan worden aan een persoon is wanprestatie, tenzij gedraging onafhankelijk van schending van contractuele verplichting onrechtmatig is.

Het eerste en belangrijke criterium van de vier is de **onrechtmatigheid**, dit is neergelegd in artikel **6:162 lid 2 BW**. Dit is te verdelen in drie categorieën. De **inbreuk op een subjectief recht**, ten eerste, kan gebeuren op onder andere een eigendomsrecht of een grondrecht. Ten tweede kan er **strijd met de wettelijke plicht** optreden, een strafbaar feit is daar een voorbeeld van. Niet ieder strafbaar feit is echter een onrechtmatige daad.

De derde categorie is aan de hand van het **arrest Zutphense waterkraan** (HR 10 juni 1910) uit te leggen. Er is daar sprake van het feit dat er wat nagelaten wordt, en er dus niet iets actief gedaan werd. De vrouw ging dan ook vrijuit. Juridisch Nederland was het hier niet mee eens en besloten dat bij de onrechtmatigheid meer ruimte moest komen dan alleen onwetmatigheid. Door het **Lindenbaum-Cohen arrest** (HR 31 januari 1919) werd er aan de wet betreffende onrechtmatige daad toegevoegd dat zodra een **zorgvuldigheidnorm** wordt geschonden, er sprake is van een onrechtmatige daad, die norm is overigens ongeschreven recht.

Deze **normen** worden echter wel onderverdeeld. Ten eerste is dat de **gevaarzetting**, waarvan het **Kelderluik-arrest** (HR 5 november 1965) een goed voorbeeld is. De criteria die in dit arrest zijn geformuleerd door de Hoge Raad worden keer op keer gebruikt. De stappen die hierbij begrepen moeten worden zijn; de waarschijnlijkheid dat het slachtoffer het gevaar niet door heeft (en kan hebben), de kans dat daardoor een ongeval ontstaat, de ernst van de gevolgen en de bezwaarlijkheid van de veiligheidsmaatregelen. Bij de laatste moet het gaan om afdoende maatregelen (**arrest Jetblast**, HR 28 mei 2004). Bovendien is er de **afweging van belangen**, bij oneerlijke concurrentie moet er eerst gekeken worden of er sprake is van inbreuk op een recht, is dat niet zo, moet gekeken worden naar de zorgvuldigheidnorm. Ten tweede is er **misbruik van bevoegdheid**, daarin is er geen ander doel dan dat om een ander te schaden. De **arresten Berg en Dalse Watertoren 1 en 2** (HR 13 maart 1936 en 2 april 1937) en het **arrest Grensoverschrijdende garage** (HR 17 april 1970) moeten bij dit onderwerp gekend worden.

Daaropvolgend wordt de **toerekening** behandeld, wat vermeldt staat in artikel **6:162 lid 3 BW**. Het wordt aan een persoon toegerekend als “de onrechtmatige daad” zijn/haar schuld is, dit in de wet geregeld is of er een verkeersopvatting is. Bovendien staat in artikelen betreffende de onrechtmatige daad soms de term “fout”, dat betekent een toerekenbare onrechtmatige daad.

In artikel 6:162 lid 2 BW staat ‘dientengevolge’, dit betekent dat er sprake dient te zijn van een **causaal verband** wil men spreken van een onrechtmatige daad. Er wordt gekeken naar “allemaal voorwaarden zonder welke niet”, in het Latijn is dat “**conditio sine qua non**”. Op grond van de **adequatieleer** en later ook de toerekening naar redelijkheid wordt er besloten of er echt sprake is van een causaal verband.

De vierde component is **schade**, dat is iets wat bij wanprestatie én onrechtmatige daad voorkomt. Dat bestaat uit vermogensschade (**materiële schade**) en ander nadeel (**immateriële schade**) volgens artikel 6:95 e.v. BW. In bijna alle gevallen bestaat schadevergoeding uit geld (6:103 BW), soms is er echter een andere vorm. Een **declaratoir vonnis (3:302 BW)** is daar een voorbeeld van.

Tenslotte is er de **relativiteitsvereiste (artikel 6:163 BW)**. Die is anders, omdat het een soort negatieve eis is in tegenstelling tot de andere vier eisen met betrekking tot de onrechtmatige daad. Het houdt in dat er geen verplichting tot schadevergoeding bestaat wanneer de geschonden norm niet strekt tot bescherming tegen de schade zoals de benadeelde die heeft geleden. Het ontbreken van de relativiteit moet worden geregeld en bewezen door de gedaagde, terwijl de andere eisen voor rekening komen van de eiser.